

Boekbespreking: Abeilles de Belgique. Famille Halictidae

Wim Arp

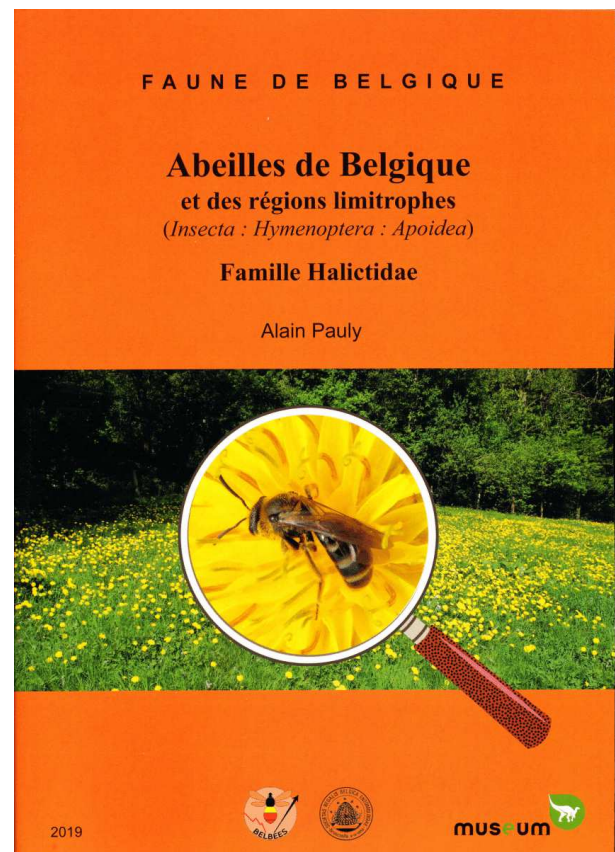
Alain Pauly, 2019. Abeilles de Belgique et des régions limitrophes (Insecta: Hymenoptera: Apoidea). Famille Halictidae. - Institut royal des Sciences naturelles de Belgique, Brussel, 517 pp.; ISBN: 978-9-0732-4244-9, € 65,00.

Alain Pauly is de expert op het gebied van groefbijen en andere Halictidae, met vele artikelen over bijen uit alle delen van de wereld. Voor ons deel van de wereld had hij al pdf's beschikbaar voor de determinatie van de Belgische Halictidae: Een genera-tabel en een tabel voor *Halictus* en *Lasioglossum* (Pauly 2015) en een tabel voor *Sphécodes* (Pauly 2016). In deze Franstalige tabellen gebruikt hij uitstekende foto's om verschillen te illustreren. Deze tabellen zijn nu gebundeld en aangevuld met extra hoofdstukken als boek verkrijgbaar (formaat Formaat A4; telefoonboek). De tabellen in het boek zijn identiek aan de online tabellen. Eerst een tabel naar de genera en sub-genera van de Halictidae, en vervolgens voor elk (sub)genus een tabel naar de soort voor vrouwelijke en mannelijke dieren. De tabellen bevatten veel foto's, aangevuld met enkele detailfoto's gemaakt met een elektronenmicroscop. Ondanks de uitstekende foto's zijn kleine details als verschil in puntering soms slecht te zien. Hiervoor zouden aparte foto's met een detailbeeld kunnen helpen. Online heb je het voordeel dat je flink in kunt zoomen op een foto om deze kleine details zichtbaar te maken.

De tabel beslaat echter maar 150 van de 515 bladzijden van dit boek. Het boek biedt dus veel meer moois. Het begint met een beknopte inleiding over de biologie van de Halictidae, fenologie, bloembezoek, nestplaatsen, sociaal gedrag en vijanden en parasieten. Verder een paar pagina's over verzamelen en prepareren, een beschrijving en foto's van verschillende biotopen en de status van de soorten in België.

Interessanter is het gedeelte met de 'beschrijvingen, verspreiding en ecologie van de soorten' (bijna 300 pagina's). In dit deel is voor iedere soort drie bladzijden ingeruimd. De 'beschrijvingen, verspreiding en ecologie van de soorten' is vrij beknopt en staat bijna allemaal op de eerste bladzijde, inclusief verspreidingskaartje en een vliegtijd-diagram. Aan de titel van het hoofdstuk zou 'en foto's' moeten worden toegevoegd, want de tweede en derde bladzijden staan vol met foto's van zowel man als vrouw. Deze prachtige detailfoto's maken het boek ook heel geschikt als naslagwerk om soorten te controleren, zelfs als je de Franse taal wat minder machtig bent.

Het laatste deel van het boek heet 'conclusies en aanbevelingen', en behandelt uitgebreid de verschillende biotopen, met de voedselplanten, en bijbehorende bijen, bedreigingen en aanbevelingen voor beheer. Ook worden nog algemene bedreigingen beschreven als pesticiden, klimaatverandering en concurrentie met honingbijen.

Een minpunt aan dit werk zijn de zeer beperkte verwijzingen naar de relevante pagina's. Daar wreekt zich dat de determinatietabel vrijwel ongewijzigd is overgenomen in het boek. In de generatabel kom je uit bij een (sub)genus, maar daar staan geen paginanummers naar de soortentabel, die moet je opzoeken in de inhoud voor in het boek. Ben je in de soortentabel op een soort uitgekomen en wil je de

soortinformatie bekijken, dan ook geen paginanummer, maar moet je in de index zoeken achter in het boek.

Pauly maakt gebruik van verschillende tabellen voor de (sub)genera. Er is helaas geen overzicht van welke soorten bij welk subgenus horen. Als je van een soort wilt weten hoe die in deze sleutel wordt gedetermineerd, moet je eerst in de index zoeken, naar de informatiepagina gaan, daar opzoeken welk subgenus het betreft (bladeren), dan in de inhoud die tabel opzoeken, en bladeren naar de gewenste soort. Ik mis dan wel een goede index met verwijzing naar de pagina's in de sleutel, voor mannetjes en vrouwtjes.

Het boek is helaas ook een taxonomisch doolhof. Als Pauly *Halictus* subgenus *Seladonia* consequent genus *Seladonia* noemt, dan is het verschil duidelijk. Het probleem in dit werk is dat de auteur zelf geen keuze kan maken. In de genera-tabel kom je bijvoorbeeld uit op '*Halictus* sous-genre *Seladonia*', maar in de inhoud, soorten-tabel en soortbeschrijvingen wordt dit 'genre *Seladonia*'. Bij de soortbeschrijvingen staat in de titel bijv. '*Seladonia confusa*', maar op het verspreidingskaartje staat '*Halictus confusus*'.

Een ander voorbeeld is de soort '*Lasioglossum (Erylaeus) monstificum*' met als synoniem *Halictus sabulosus*. Is dit misschien *Lasioglossum sabulosum* die niet in dit werk is opgenomen? Hoewel, bij *L. sexstrigatum* staat een opmerking dat deze niet verward moet worden met *L. sabulosum*. Even kijken op de website van Alain Pauly maakt het nog erger.

Op de pagina van *L. monstificum* (http://www.atlashymenoptera.net/pagetaxon.asp?TX_ID=2530 (bekeken 27-1-2020)) staat bij de verspreidingskaart '*Lasioglossum sabulosum*', en bij de bijschriften van de foto's '*Erylaeus sabulosus*'. In het soortenregister en op fauna Europaea is *L. monstificum* (nog) niet te vinden. Blijkbaar is *L. sabulosum* recent van naam veranderd. Maar waarom dan niet tenminste die naam die de meeste mensen kennen opgenomen bij de synoniemen van de soort en liefst ook in de index?

Als je niet weet dat 'onze' *Halictus compressus* hetzelfde is als *H. eurygnathus*, kom je ook in de problemen. Er staan 5 regels met synoniemen bij *eurygnathus*, maar *H. compressus* staat daar niet bij. Zelfs met een beperkte kennis van het Frans zijn de sleutels goed te volgen als je een paar honderd Franse termen kent. De overige delen van het boek zijn wat lastiger voor iemand zoals ik die Frans al snel heeft laten vallen op de middelbare school. Het zou mooi zijn als er ook een Nederlandse of Engelse vertaling komt.

Samenvattend: Dit is een geweldig mooi werk met vele foto's die heel nuttig zijn bij de determinatie van

deze lastige groepen. Ook als het Frans een barrière is, zijn alleen al de foto's bij de soortbeschrijvingen de moeite waard. Het werk zou nog beter zijn als consequenter wordt omgegaan met de taxonomie, relevante synoniemen worden opgenomen, en vooral als er paginanummers worden opgenomen in de determinatietabellen.

Om wat makkelijker met dit boek te kunnen werken heb ik zelf een index gemaakt waarin deze verwijzingen en de Nederlandse synoniemen zijn opgenomen. Misschien ook handig voor andere gebruikers van dit werk. Deze index is te vinden op de website van de sectie:

<https://www.hymenovaria.nl/boeken.html>

Er is niet heel makkelijk aan te komen. Ik heb het boek online besteld bij de JNM winkel in België (€70 + €15 euro verzendkosten), maar daar zie ik het niet meer aangeboden. Het boek is wel per email te bestellen bij het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen voor € 65,00.

Literatuur

Pauly, A., 2015. Clés illustrées pour l'identification des abeilles de Belgique et des régions limitrophes (Hymenoptera: Apoidea) I. Halictidae. Document de Travail du Projet BELBEES.

http://www.atlashymenoptera.net/biblio/Pauly_2015_C1%C3%A9s_Halictidae_Belgique.pdf

Pauly, A., 2016. Les espèces du genre *Sphex* Latreille, 1804, en Belgique (Hymenoptera, Apoidea, Halictidae). Document de travail du projet BELBEES.

http://www.atlashymenoptera.net/biblio/Pauly_2016_Sphexcodes%20Belgique%20LQ.pdf